

המלכודת שהרודן מכין לישראל: תוכנית טורקיה ברצועת עזה

written by פרופ' קובי מיכאל | 11.11.2025

נתחיל בעובדה שרבים בוודאי החמיצו: אנקרה הודיעה אתמול רשמית על גיוסם של 2,000 חיילים טורקים והכשרתם כחטיבה טורקית שתצטרף לכוח הייצוב הבינלאומי (ISF). כוח זה, כזכור, צפוי להיפרס ברצועת עזה כחלק מתוכנית 21 הנקודות של הנשיא טראמפ. צעד זה נוגע בזנבו של מהלך נוסף שהוכרז בטורקיה לפני כמה ימים, ושבמרכזו הוצאת 37 צווי מעצר נגד בכירים ישראלים, ובכללם ראש הממשלה בנימין נתניהו, באשמת ביצוע פשעי מלחמה ורצח עם.

שני המהלכים האלו מתפרסמים בצל מאמץ עצום מצד אנקרה להגביר את הנוכחות הטורקית ברצועת עזה, באמצעות ארגוני סיוע טורקיים ופלסטיניים. כרזות ודגלי טורקיה מתנופפים ברחבי הרצועה, ומעל לדחפורים העוסקים בפינוי הריסות וגם באיתור חטופים-חללים.

הנשיא טראמפ רתם את טורקיה, לצד קטאר, כשותפה מובילה לתוכניתו ורואה בה את המנוף המשמעותי והמשפיע ביותר על חמאס. נשיא טורקיה רג'פ טאיפ ארדואן נרתם למשימה במרץ. את שכנוע חמאס להסכים לשלב הראשון של התוכנית, ובעיקר ליישומה, הוא בהחלט זוקף לזכות טורקיה, ומבקש לגבות את התמורה הראויה בעיניו להישג זה: העמקת הנוכחות, המעורבות וההשפעה הטורקית ברצועת עזה.

האינטרס של טורקיה (ושל חמאס)

עבור ארדואן, התמורה הזו משרתת שתי מטרות אסטרטגיות נעלות. האחת ^[1] שיפור מעמדה של טורקיה כמעצמה אזורית מובילה, המעורבת בתהליכים גיאו-פוליטיים במזרח התיכון; והשנייה ^[2] הצרת צעדיה של ישראל, כרסום מעמדה האזורי ושחיקת יכולתה לקדם אינטרסים שלה על פני אינטרסים טורקיים. המחשה מוצלחת לכך אפשר למצוא, למשל, במערכת היחסים האסטרטגית בין ישראל ליוון ולקפריסין, שבראית הטורקים מאיימת על אינטרסים חיוניים של אנקרה באגן המזרחי של הים התיכון.

טורקיה רואה בישראל את המתחרה המאתגרת והמשמעותית ביותר במרחב ^[3] בעיקר מבחינה צבאית, אך גם טכנולוגית; כלכלית, בשל הפוטנציאל הכלכלי עם הרחבת הסכמי אברהם, ובכלל זה הקמת IMEC – החיבור בין הודו ומזרח אסיה דרך ערב הסעודית וירדן לישראל, וממנה לאירופה; וגם מדינית, מכוח קשריה המתרחבים עם מדינות האזור והיחסים המיוחדים עם ארה"ב.

התמיכה בחמאס ובאסלאם הפוליטי היא מנוף טורקי לביסוס מעמדה של טורקיה כמנהיגת

האסלאם הסוני במזרח התיכון. מכאן נגזרת גם האסטרטגיה הטורקית בנוגע לחמאס וההכרח, לגישת טורקיה, לשמור על מעמדו של הארגון כשחקן פוליטי משפיע ורלוונטי [2] לא רק ברצועת עזה, אלא בזירה הפלסטינית כולה. הנוכחות המשעותית בעזה תאפשר לטורקיה להבטיח את האינטרסים החיוניים של חמאס, שהם בהכרח אינטרסים חיוניים גם עבורה.

שילוב מנצח

ההשפעה על רצועת עזה, לצד הקירבה של ארדואן לטראמפ והחיבה שמרעיף האחרון על הנשיא הטורקי, יוצרים יחדיו שילוב מנצח עבור אנקרה. ארדואן מעריך, ומקווה, שאותו שילוב יאפשר גם כפייה של נוכחות צבאית טורקית רחבה בעזה כחלק מרכזי בכוח ה-ISF. הנוכחות הצבאית ברצועה, לצד הדומיננטיות הגוברת של ארגוני הסיוע האזרחי הטורקיים, תוכל לצמצם [2] לגישת ארדואן [2] את מרחב התמרון וחופש הפעולה המבצעי של ישראל ברצועת עזה, ומכאן את יכולת לפעול באופן רציף, עמוק ויעיל נגד ניסיונות השיקום של חמאס.

החשש הישראלי מפני פגיעה בטורקים, לצד השפעתו של ארדואן על טראמפ בריסונה של ישראל, מאפשרים לצבא הטורקי ללפות אותה בתנועת מלקחיים [2] דרך רצועת עזה מדרום, ודרך סוריה מצפון. כך עלול הנשיא הטורקי לבסס ולייצב מרחב נוחות אסטרטגי, הפועל לרעת ישראל.

אל מול ההתפתחויות האלה, בתוספת העוינות המופגנת של הנשיא ארדואן כלפי ישראל והאנטישמיות הגלויה מצידו, טוב תעשה ישראל אם תוסיף להתנגד בעקשנות לנוכחות צבאית טורקית ברצועת עזה. עליה לפעול ביצירתיות ובתיאום הדוק עם הממשל האמריקני, אל מול הציר המצרי-סעודי-אמירתי, כדי לצמצם ככל האפשר את תפקידה של טורקיה ברצועה.

לצד זאת, יש לפעול כך שתינתן עדיפות ברורה להעמקת המעורבות, הנוכחות הצבאית וההשפעה של הציר האחר, המזהה גם הוא את טורקיה ואת מהלכיה כאיום ואתגר. ומעל הכל, חשוב להפנים את ההשלכות: אם יצליח ארדואן לממש את האסטרטגיה הרחובה, עלולה ישראל למצוא את עצמה מול מרס טורקי בתחרות שאנקרה כופה עליה.

פורסם בישראל היום, בתאריך 11 לנובמבר 2025.